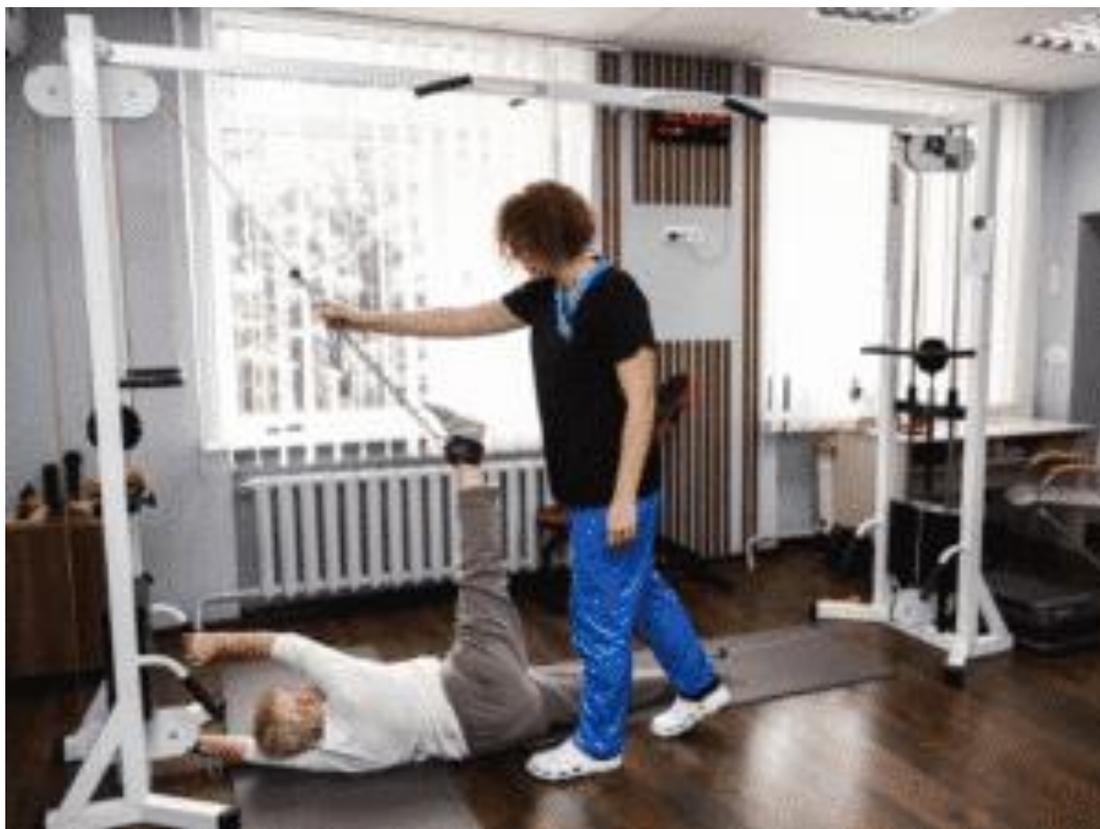

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Департамент охорони здоров'я Полтавської облдержадміністрації

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Медична реабілітація в Україні: сучасний стан та напрями розвитку,
проблеми та перспективи»

8 вересня 2023 року

ПОЛТАВА

2023

37. Сокрут В.М. Медицинская реабилитация в терапии: электронный ресурс / В.М. Сокрут, В.М. Казаков, Е.С. Поважная. 80 Min / 700 MB. Донецк: Донецкий ГМУ, 2003. 1 электрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. Систем. требования: Pentium; 32 Mb RAM; Windows 95, 98, 2000, XP; MS Word 97-2000.

РОЛЬ МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ У ЗАПОБІГАННІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ: ВПЛИВ ЦІННОСТЕЙ ТА ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ

Касьян А.Я., Горошко В.І.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
Полтава, Україна

Анотація: у роботі досліджується важлива роль медичної етики в протидії професійному вигоранню серед медичних працівників. **Мета роботи.** Ця наукова стаття спрямована на аналіз ролі медичної етики як ключового інструмента у запобіганні та подоланні професійного вигорання серед медичних працівників. **Результати дослідження.** Визначення ролі етичних цінностей у професійній поведінці медичних працівників є важливою складовою в розумінні взаємозв'язку між їхнім професійним ставленням та психологічною стійкістю до стресу та негативних емоцій. Етичні цінності та принципи визначають правила поведінки та відношення медичних працівників до пацієнтів, колег, суспільства та професійних стандартів. **Висновок.** Медична етика є важливим інструментом для запобігання та подолання професійного вигорання серед медичних працівників. Роль цінностей та професійних стандартів полягає в тому, щоб надати медичним працівникам опору, вдосконалюючи їх здатність управляти стресом, зберігати баланс та зберігати високий стандарт практики.

Ключові слова: медична етика, професійні стандарти, вигорання

Вступ. В сучасному медичному середовищі, де медичні працівники стикаються з різноманітними викликами, стресами та емоційним

навантаженням, питання професійного вигорання стає особливо актуальним. Цей феномен може виявитися у вигляді фізичної, емоційної та психологічної втоми, а також втрати мотивації та інтересу до роботи. Професійне вигорання не лише впливає на якість надання медичних послуг, а й може призвести до погіршення загального стану здоров'я медичних працівників, що, в свою чергу, може стати перешкодою для досягнення високих стандартів допомоги пацієнтам. Медична етика, визначаючи стандарти моральної поведінки та взаємодії з пацієнтами, колегами та самим собою, може бути надзвичайно корисною у здійсненні запобігання та подолання професійного вигорання[1]. Цінності, закладені в етичних принципах, визначають підхід до пацієнтів, ставлення до труднощів та розуміння власної ролі у системі охорони здоров'я. Враховуючи основоположні етичні принципи, медичні працівники можуть знаходити зміст і задоволення у своїй професійній діяльності, а також підтримувати стійке емоційне та психологічне становище. Ця наукова стаття покликана дослідити роль медичної етики як ефективного інструменту для протидії професійному вигоранню серед медичних працівників. Аналізуючи вплив етичних цінностей та професійних стандартів, ми прагнемо виявити, як ці фактори сприяють створенню підґрунтя для стійкості до стресу, збереження мотивації та здатності медичних працівників забезпечувати якісну медичну допомогу. Дослідження цієї теми може сприяти розробці ефективних стратегій та програм для попередження та ліквідації професійного вигорання, забезпечуючи не лише здоров'я та добробут медичних працівників, а й підвищення якості медичної допомоги в цілому[2].

Професійне вигорання серед медичних працівників відіграє важливу роль у якості надання медичної допомоги та їхньому власному психофізичному здоров'ю. Медична етика є ключовим фактором, що може вплинути на виявлення, попередження та подолання професійного вигорання. Етичні цінності, такі як принципи біоетики та довіра, впливають на спосіб взаємодії медичних працівників з пацієнтами та один з одним. Ці

цінності можуть надати підтримку та структуру в емоційно навантажених ситуаціях. Професійні етичні стандарти встановлюють вимоги до поведінки медичних працівників. Вони можуть допомогти визначити границі в роботі, допомагаючи уникнути перевантаження та підтримуючи збалансовану підхід до робочих завдань. Відчуття сенсу та цінності своєї роботи може зменшити емоційне виснаження та підтримати мотивацію медичних працівників. Етичні навички, такі як співчуття та емоційний інтелект, можуть зробити медичних працівників більш стійкими до стресу та негативних впливів. Етичні стандарти можуть надати медичним працівникам чіткі рекомендації стосовно обсягу роботи та обов'язків, допомагаючи уникнути перевантаження. Медична етика вимагає від медичних працівників рефлексії над їхніми діями та рішеннями, що може сприяти власному професійному розвитку та уникненню пасток вигорання[3].

Мета роботи. Ця наукова стаття спрямована на аналіз ролі медичної етики як ключового інструмента у запобіганні та подоланні професійного вигорання серед медичних працівників. Основними цілями дослідження є:

1. Визначення ролі етичних цінностей: дослідити, які етичні цінності та принципи визначають професійну поведінку медичних працівників та як вони можуть впливати на психологічну стійкість до стресу та негативних емоцій.

2. Аналіз професійних стандартів: вивчити роль професійних етичних стандартів у встановленні меж та обов'язків медичних працівників, що сприяє підтриманню рівноваги та уникненню перевантаження.

3. Дослідження взаємозв'язку: встановити взаємозв'язок між внутрішніми цінностями та зовнішніми етичними стандартами, виявити, як вони сприяють збереженню психологічного балансу медичних працівників.

4. Розробка рекомендацій: на підставі аналізу етичних аспектів роботи в медичному середовищі розробити практичні рекомендації для запобігання та подолання професійного вигорання, сприяючи стійкому психофізичному становищу медичних працівників.

5. Внесок у медичну практику: позитивний внесок у медичну практику шляхом виявлення ефективних методів використання медичної етики для підвищення якості надання медичної допомоги та збереження здоров'я медичних працівників.

Результати дослідження. Визначення ролі етичних цінностей у професійній поведінці медичних працівників є важливою складовою в розумінні взаємозв'язку між їхнім професійним ставленням та психологічною стійкістю до стресу та негативних емоцій. Етичні цінності та принципи визначають правила поведінки та відношення медичних працівників до пацієнтів, колег, суспільства та професійних стандартів. Деякі з ключових етичних цінностей, які грають важливу роль у медичній практиці, включають:

1. Емпатія: здатність відчувати та співчувати емоційному стану пацієнта є важливим для побудови довіри та ефективного лікування. Виявлення емпатії може знизити рівень стресу та покращити відносини між медичними працівниками та пацієнтами.

2. Професійна доброчесність: дотримання етичних норм та зобов'язань перед пацієнтами та колегами допомагає створити довіру та зберегти репутацію медичної спільноти. Це може сприяти психологічній стійкості, оскільки медичні працівники відчують, що їхня робота має значущість та вагу.

3. Справедливість: рівність та справедливість у відношенні до всіх пацієнтів є важливим принципом медичної етики. Відчуття справедливості може впливати на психологічну стійкість, оскільки медичні працівники не відчують додаткового стресу внаслідок нерівного ставлення до різних пацієнтів.

4. Конфіденційність: збереження конфіденційності має велике значення для пацієнтів та їхнього довір'я до медичних працівників. Дотримання конфіденційності може впливати на зниження стресу та відчуття відповідальності за долю пацієнта.

Враховуючи ці етичні цінності, медичні працівники можуть більш ефективно копіювати зі стресом та негативними емоціями. Вони розуміють, що їхня робота має глибокий сенс та сприяє поліпшенню життя пацієнтів. Водночас, враховуючи принципи справедливості та доброчесності, медичні працівники можуть зосереджуватися на якісному наданні послуг та професійному зростанні, що також впливає на їхню психологічну стійкість[4,5]. Отже, етичні цінності в медичній практиці не тільки визначають професійну поведінку, але й впливають на психологічну стійкість та здатність медичних працівників ефективно керувати стресом та негативними емоціями.

Професійні етичні стандарти грають важливу роль у встановленні меж та обов'язків медичних працівників, сприяючи підтриманню рівноваги та уникненню перевантаження. Ці стандарти визначають норми поведінки, які медичні працівники повинні дотримуватися у своїй професійній діяльності, зокрема у відношенні до пацієнтів, колег та самого себе. Основні ролі професійних етичних стандартів включають: правила поведінки медичних працівників в різних ситуаціях; норми щодо безпеки та якості надання медичної допомоги; сприяють встановленню норм етичної поведінки, які повинні дотримуватися медичними працівниками; рекомендації щодо здоров'я медичних працівників, включаючи психологічний стан; постійне вдосконалення знань та навичок. Враховуючи ці ролі, професійні етичні стандарти допомагають медичним працівникам зберегти баланс між своєю професійною та особистою сферами, підтримують їхню психологічну стійкість та забезпечують високий рівень професійної діяльності[6,7].

Справедливість є ключовим принципом медичної етики, який стосується рівності та справедливості у відношенні до всіх пацієнтів. Цей принцип визначає, що медичні працівники повинні надавати однаковий рівень допомоги та уваги всім пацієнтам, незалежно від їхньої раси, статі, віку, соціального статусу, економічного стану чи будь-яких інших факторів. Відчуття справедливості є важливим аспектом психологічної стійкості

медичних працівників. Якщо медичні працівники відчують, що їхня робота базується на об'єктивних принципах та незалежна від певних особистих або соціальних факторів, це може сприяти зменшенню стресу та покращенню їхньої психологічної стійкості. Вони не відчують додаткового навантаження або внутрішнього конфлікту через нерівне ставлення до пацієнтів, що може сприяти збереженню їхнього емоційного стану. Порушення принципу справедливості може призвести до виникнення конфліктів, недовіри пацієнтів та негативного впливу на імідж медичних працівників та медичної системи загалом. Тому дотримання справедливості є важливим фактором для забезпечення якісної та етичної медичної практики. Загалом, принцип справедливості є необхідним для створення позитивного професійного середовища, де медичні працівники можуть відчувати себе підтриманими та захищеними, що сприяє підтриманню їхньої психологічної стійкості та ефективній роботі[8,9].

Конфіденційність є однією з найважливіших принципів медичної етики і відіграє велике значення для забезпечення довіри пацієнтів до медичних працівників та збереження приватності інформації. Цей принцип визначає, що медичні працівники повинні дотримуватися строгої конфіденційності стосовно медичних даних, які стають відомі під час надання медичної допомоги. Дотримання конфіденційності має важливе значення для психологічної стійкості медичних працівників[10]. Коли пацієнти відчують, що їхні особисті дані та медична інформація залишаються в таємниці, це сприяє підвищенню довіри пацієнтів до медичних працівників. Відсутність страху від розголосу своєї медичної історії та конфіденційної інформації допомагає пацієнтам відчувати себе захищеними та підтриманими. Для медичних працівників дотримання конфіденційності також важливе з погляду відчуття відповідальності. Медичні працівники відчують, що надання конфіденційності та збереження медичних секретів є частиною їхнього професійного обов'язку. Це може сприяти зниженню стресу, оскільки медичні працівники відчують себе відповідальними та

здатними захищати інтереси пацієнтів[11]. Порушення конфіденційності може призвести до втрати довіри пацієнтів, юридичних наслідків та негативного впливу на репутацію медичних працівників та закладу в цілому. Тому дотримання цього принципу є важливим аспектом для забезпечення етичної та якісної медичної практики, а також для підтримання психологічної стійкості медичних працівників[12,13].

Отже, основується на аналізі етичних аспектів роботи в медичному середовищі та їх впливу на психологічну стійкість медичних працівників, розроблено практичні рекомендації для запобігання та подолання професійного вигорання, сприяючи стійкому психофізичному становищу медичних працівників:

1. Самопізнання та свідомість: медичні працівники повинні розуміти свої мотивації для обрання цієї професії, свої сильні та слабкі сторони, що допоможе уникнути ситуацій, коли працівники відчують необхідність обов'язкової допомоги кожному пацієнту в усьому. Самосвідомість допоможе у підтриманні балансу і уникненні перевантаження.

2. Здоровий режим дня: важливо дотримуватися регулярного режиму роботи та відпочинку, забезпечуючи достатній сон, збалансоване харчування та можливість для фізичної активності. Це допоможе підтримувати фізичне та психічне здоров'я.

3. Соціальна підтримка: міцні відносини з колегами, друзями та сім'єю, що допоможе відсіяти негативні емоції та стрес та зменшити відчуття ізоляції.

4. Своєчасна підтримка та навчання: можливість для професійного розвитку, навчання та тренінгів дозволить уникнути відчуття застою.

5. Самозбереження і психологічна підтримка: практика самозбереження та використання стратегій психологічної підтримки, таких як медитація, йога, дихальні вправи або професійні консультації у разі потреби.

6. Гнучкість та розвиток умінь управління стресом: навички ефективного управління стресом, такі як планування завдань, пріоритети, позитивне мислення та розвиток емоційної інтелігенції.

7. Підтримка роботодавця: оптимальні умови роботи, які враховують навантаження та можливості медичних працівників. Дотримання робочих стандартів, надання можливостей для відпочинку та підтримка від адміністрації можуть вплинути на зниження стресу.

8. Збереження гуманістичного підходу допоможе уникнути деперсоналізації та підтримає відчуття сенсу в роботі.

9. Визнання та винагорода: важливо визнавати досягнення медичних працівників, надавати винагороди та підтримку за їхню важливу роботу. Це допоможе відчувати себе цінними та мотивованими.

Висновок. Медична етика є важливим інструментом для запобігання та подолання професійного вигорання серед медичних працівників. Роль цінностей та професійних стандартів полягає в тому, щоб надати медичним працівникам опору, вдосконалюючи їх здатність управляти стресом, зберігати баланс та зберігати високий стандарт практики.

Література

1. Барабанова, М.В. Вивчення психологічного змісту синдрому «емоційного вигорання» / М.В. Барабанова // Вісник МГУ. - сер. 14, Психологія. – 2010. – №1. – С. 54–58.

2. Маляр–Газда, Н. М. Емоційне вигорання – актуальна проблема медицини сьогодення / Н. М. Маляр–Газда // Науково-практичний журнал для педіатрів та лікарів загальної практики – сімейної медицини. – 2015. – № 3. – С. 15–18.

3. Особистість як суб'єкт подолання кризових ситуацій: психологічна теорія і практика: монографія / за ред. С. Д. Максименка, С. Б. Кузікової, В. Л. Зливкова. – Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, – Суми – 2017. – 334 с.

4. Романовська, О. Причини та особливості прояву синдрому «професійного вигорання» в соціальних працівників / О.В. Романовська, Є.М. Набільська // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. – Вип. 3(11), – 2011. – 103–107.
5. Hlavatska, O. Specific features of social workers' professional burnout, *Social Work and Education*. 2017. Vol.2, pp. 27–35.
6. Sultana A., Sharma R., Hossain M. et al. Burnout among healthcare providers during COVID-19: Challenges and evidence-based interventions. *Indian J Med Ethics*. 2020. Vol. 5, № 4. P. 308-11. DOI: <https://doi.org/10.20529/ijme.2020.73>
7. Shanafelt T., West C., Sinsky C. et al. Changes in Burnout and Satisfaction With Work-Life Integration in Physicians and the General US Working Population Between 2011 and 2017. *Mayo Clin Proc*. 2019. Vol. 94, № 9. P. 1681-94. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.mayocp.2018.10.023>
8. Cooper C.L. *Handbook of Stress, Medicine, and Health*. Crc Press, 1996.
9. Shkrabiuk V., Bilyk D. Emotsiine vyhorannia osobystosti: psykhologichnyi analiz problemy. *Young Scientist*. 2020. Vol. 10, № 86. P. 293-6. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-60>.
10. Hromtseva O. Notion of professional burnout of medical workers and research of its phenomenology. *European Journal of Management Issues*. 2019. Vol. 27, № 3. P. 63-72. URL: <https://doi.org/10.15421/191907>.
11. Chutko L. Kozyna N. *Syndrom emotsyonalnoho vyhoranyia, Klinicheskie i psykhologicheskyye aspekty*. Moscow: MEDpress–inform, 2014.
12. Maschak S. Professional burnout of a personality as a sociopsychological problem. *Naukovyi visnyk Lviv State University of Internal Affairs*. 2012. Vol.2, № 1. P. 444-52. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsp/02_2012_1/12msospp.pdf.

13. Balakirjeva K. Profilaktyka ta podolannja profesjnoho ta emocijnoho vyhorannja. Kyiv: UNDP, 2020. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-48391940>.

ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ ХВОРИХ НА ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ ЗНАЧНИХ ПОРУШЕНЬ ГЛІКЕМІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Катеренчук В.І.

Полтавський державний медичний університет, Полтава

Вступ. Цукровий діабет (ЦД) одне з найбільш розповсюджених та найбільш соціально значиме ендокринне захворювання [1-3]. Гострий та хронічний стрес може виступати як індуктором виникнення ЦД, так і погіршувати перебіг існуючого діабету, призводячи до прогресування гіперглікемії та її лабілізації. Війна стала потужним стресовим фактором, який знайшов своє відображення у перебігу ЦД.

Мета роботи. Оцінити вплив війни в Україні на поширеність розвитку декомпенсації ЦД, виразних гіперглікемій та гіпоглікемій, розробити комплекс заходів по їх профілактиці та мінімізації негативних впливів.

Матеріали та методи. Проведено опитування та анкетування пацієнтів з ЦД в умовах стаціонарного ендокринологічного відділення комунального підприємства «Полтавська обласна клінічна лікарня ім. М.В. Скліфосовського Полтавської обласної ради» та пацієнтів, які звернулися за амбулаторною консультативною медичною допомогою. Здійснено аналіз показників самоконтролю глікемії, який проводять пацієнти та лабораторних показників: глікемії, глікозильованого гемоглобіну – та відстежено їх динаміку за час війни. Проведено корекцію терапії з метою усунення виразної гіперглікемії та профілактики гіпоглікемій. Здійснено комплексну оцінку ефективності проведених терапевтичних втручань.

Результати та їх обговорення. Порухення глікемії у пацієнтів з ЦД мають складні та різноманітні патогенетичні механізми. Стрес є одним з ключових механізмів підвищення глікемії. Розвиток гіперглікемії є